

Nejstarší česká literatura

stručný přehled

- 1) Cyril a Metoděj
- 2) legendy
- 3) duchovní poezie
- 4) kroniky

- před vznikem písma existovala ústní lidová slovesnost, zejména písně a pověsti

Ad 1)

počátek písemné české literatury - r. 863 příchod **Konstantina (Cyrila) a Metoděje**

- staroslověnština (nářečí z oblasti jejich domoviny, v té době běžně srozumitelná po celém území Slovanů) - šířili s v ní křesťanství
- vytvořili písmo, které by stsl. vyhovovalo lépe než latinská písmena – tzv. hlaholice, později vznikla cyrilice

- sepisují : **Proglas** (veršovanou předmluvu k Bibli)
překládají Bibli a další nábož. texty

Ad 2)

po jejich smrti vznikají **legendy o sv. Konstantinovi, legendy o sv. Metodějovi**
(Život sv. Konstantina, Život sv. Metoděje)

LEGENDA

= příběh o svatém (o jeho životě, skutcích a zázracích po smrti)

vznikají v 9. – 14. st. (9. – 11. st. stsl., 10. – 14. latinsky) a v 17. – 18. st. (latinsky a česky)

- legendy o sv. Václavovi, o Ludmile, o Vítovi, Prokopovi...

- nejstarší legendy (i když je to náboženský text) jsou důležitým historickým zdrojem – jiné informace nemáme

první česky psaná věta

- v zakládací listině litoměřické kapituly (z r. 1057, jde o nejstarší českou listinu vůbec), věta vepsána asi r. 1210

Ad 3)

DUCHOVNÍ POEZIE (náboženské písně, provází křesťany stále)

- Hospodine, pomiluj ny (*10./11. st., nejst. dochovaný zápis – konec 14. st.)
- Sv. Václave (*12. st., nejst. dochovaný zápis – 2. polovina 14. st.)

obě ve staročeštině

Ad 4)

KRONIKY

- **letopisy** jsou historické prameny, kde jsou dějiny zaznamenávány rok po roce, nemívají literární ambice, nehodnotí události, často vznikaly spíš jako záznamy nějakého kláštera bez širšího zájmu o celou zem a jejich autoři se střídají – navazují na sebe

- **kroniky** – také podle let, ale vybírají nejdůležitější události a zaujímají k nim stanovisko, bývá větší rozsah

Kosmova kronika

(Kosmas 1045 – 1125, pražský kněz a kronikář)

- prózou, latinsky
- 12. st.

tři části:

- a) první z nich zachycuje legendy mapující české dějiny od potopy světa až po rok 1034 (čerpá z vyprávění, je proto spíše sbírkou pověstí než historickým pramenem)
- b) druhý díl končí rokem 1090 a skládá se jednak z toho, co Kosmas slyšel vyprávět od pamětníků, za druhé pak z parafrází jiných kronik a zápisů (historická věrohodnost této části je větší)
- c) třetí díl končí rokem 1125 - představuje soupis autentických autorových pamětí.

- čerpal z Kristiánovy legendy (konec 10. st.)
- s výjimkou Přemysla Oráče u něj neexistuje zmínka o dalších bájných Přemyslovcích, ani Libuše, Krok - zapsal, co slyšel – ale velmi stručně – šlo o pohanské „činy a dějiny“, staví se k nim s despektem

Dalimilova kronika

- staročesky, veršem – není klasická kronika – více literární dílo
- iluminovaná, velmi oblíbená
- autor neznámý
- počátek 14. st. - vznikla ke korunovaci Jana Lucemburského českým králem
  - měla ho informovat o charakteru země, o lidech, kterým bude vládnout
- čerpá z Kosmy – příběhy rozvíjí (např. vymýšlí pověst o dívčí válce – Kosmas pár řádků, Dalimil 9 kapitol)
  - Libuši a Přemysla už nevidí jako pohany, ale jako demokratické vládce – šlechta a lid jsou si rovni, panovníka volí šlechta..., v Oldřichovi a Boženě vidí vlastenectví...
- vybírá jen důležitá období z českých dějin – jak je vidět chce
- + vlastní zážitky z jeho doby

Zbraslavská kronika (1305 – 1339, latinsky, autory mnich Ota a Petr Žitavský, vzniká v cisterciáckém klášteře na Zbraslavi); iluminovaná

1. část – mnich Ota – oslava zakladatele Václava II.
2. část – budoucí opat Petr Žitavský – pokračuje oslavou Lucemburků vůbec

- + kroniky z doby husitství